

Burgerschap en sociale integratie

Een wijde blik, verruimt het denken

1. Inleiding

Onze samenleving verandert. We beseffen dat voor het behoud en de ontwikkeling van de democratische samenleving actief en democratisch burgerschap nodig is. Bezorgdheid over verruwing, geweld, onverdraagzaamheid, vandalisme, verslavingen en het afbrokkelen van maatschappelijke samenhang spelen daarbij een rol.

Voor scholen is een bijzondere taak weggelegd. Leerlingen leren op school meer dan rekenen en taal alleen. Toerusting van leerlingen om op een zinvolle wijze aan de samenleving bij te dragen is een taak die het onderwijs de komende jaren met toenemende mate krijgt.

Op De Fontein creëren we onderwijssituaties, waarbij we kinderen laten oefenen met de democratische principes in de klas en op school. De school is voor ons een oefenplaats voor goed burgerschap.

2. Omgeving

De Fontein staat in Harmelen. Wij zijn een van de vier scholen in dit dorp. De ouders zijn over het algemeen betrokken bij de school. Dit uit zich bij het helpen bij excursies en activiteiten voor de kinderen. Maar ook bij het bieden van hulp bij het schoonmaken of vieringen. De meeste ouders komen samen met hun kind naar de gespreksavonden op school. De groep ouders kenmerkt zich als een groep met een diverse achtergrond, wat betreft opleiding. De school heeft een focus op goed taal- en rekenonderwijs. Tevens vinden we het belangrijk om vorm te geven aan de zgn. 21e eeuwse educatie.

3. Visie

Het Fontein Team vindt het belangrijk dat kinderen opgroeien tot sociale en zelfstandige mensen. We werken met de methode KWINK. Respect, verantwoordelijkheid, betrouwbaar, veiligheid en plezier zijn onze kernwaarden.

Onze kerngedachte: De Fontein is een open christelijke school waar leren en plezier samengaan.

We laten dit zien door:

- Rust door een duidelijke structuur
- Veiligheid door duidelijke regels
- Leren met plezier

We willen de kinderen leren om te bouwen aan een wereld waarin wederzijdse verdraagzaamheid, respect en begrip beter tot ontwikkeling kunnen komen. We willen een leeromgeving creëren waarin kinderen ondervinden dat samenwerking nuttig en aangenaam is. We geven waarden mee vanuit onze bevoorrechte positie; leed in de wereld bespreken we met elkaar.

We zorgen ervoor dat de school openheid, warmte en een goede sfeer uitstraalt en waar ontmoeten en verbinden sleutelwoorden zijn.

Vanuit deze grondhouding leren we kinderen om actieve burgers te zijn. Ze leren dat zij tot een samenleving behoren en leren hier een positieve bijdrage aan te leveren. School is een oefenplaats en het oefenen van burgerschap vindt binnen en buiten de schoolmuren plaats.

4. Wat verstaan we onder Burgerschap?

Burgerschap is geen apart vak. Bij burgerschap zijn kennis, vaardigheden en houdingen belangrijk. Het gaat erom actief mee te doen aan de samenleving, een deel van de samenleving te willen zijn er een positieve bijdrage aan te leveren.

In drie domeinen; democratie, participatie en identiteit komt de essentie van burgerschap naar voren. Het SLO heeft deze drie domeinen uitgewerkt:

- **Democratie:** een manier om verschillende opvattingen bij elkaar te brengen en op een vreedzame wijze tot oplossingen te laten komen.
- **Participatie:** het tonen van verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving door er een bijdrage aan te leveren.
- **Identiteit:** het eigen waardesysteem van waaruit iemand handelt in de publieke ruimte, zoals de school.

De inspectie heeft zes kerndoelen geformuleerd waar ons onderwijs aan moet voldoen inzake actief burgerschap:

1. de leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen
2. de leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht
3. de leerlingen leren de hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger
4. de leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen
5. de leerlingen leren de hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en leren om respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen
6. de leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
7. de leerlingen moeten leren initiatief nemen, zelf keuzes maken en de consequenties van die keuzes leren dragen. Zij moeten de kans krijgen om actief ervaringen op te doen met:
  - participeren
  - reflecteren
  - meedenken
  - meebeslissen
  - uitvoeren
  - keuzes maken
  - verantwoordelijkheid dragen

5. Doelen:

We willen dat onze kinderen de volgende einddoelen hebben behaald, wanneer zij onze school verlaten:

Democratie:

- De kinderen kennen de democratische rechtsstaat en de politieke besluitvorming
- De kinderen weten wat democratisch handelen is en kennen de maatschappelijke basiswaarden
- De kinderen hebben de basiswoorden van de school, respect, veiligheid, verantwoordelijkheid en plezier, inhoud gegeven en geoefend.

Participatie:

- De kinderen kennen de basiswaarden en mogelijkheden voor inspraak. Ze beschikken over vaardigheden die nodig zijn om op school en in de samenleving actief mee te kunnen doen.
- De kinderen hebben in elk jaar participerende activiteiten gedaan die aansluiten bij goed burgerschap en sociale integratie

Identiteit:

- De kinderen hebben hun eigen identiteit verkend.
- De kinderen zijn sociaal vaardig en kunnen samenwerken.
- De kinderen hebben kennis gemaakt met mensen met verschillende achtergronden en culturen.
- De kinderen hebben les gekregen over andere culturen, geloven en geestelijke stromingen.

6. Hoe leren we leren we burgerschap en sociale integratie aan en oefenen we dit?

Aanbod:

In onze Kwinklessen, de weekopeningen met de Kwinkregel, godsdienstonderwijs, geestelijke stromingen, IPC laten we leerlingen kennis maken met de diversiteit in de samenleving. Tijdens deze lessen wordt kennis overgedragen over deze diversiteit en wordt begrip en bewustwording gevoed. Tijdens deze lessen besteden we aandacht aan de verscheidenheid van godsdiensten, etniciteiten, culturen, opvattingen, leefwijzes en gewoonten.

Op onze school zitten weinig kinderen van andere etnische afkomst. Het is niet vanzelfsprekend dat de kinderen kennis maken met verschillende achtergronden en culturen. Dit moet in de lessen besproken worden. Ontmoeting en verbinding staan in ons lesaanbod en in de activiteiten centraal.

We hebben ruim een jaar geleden een Leerlingenraad opgericht. Kinderen uit groep 6 t/m 8 zitten in de raad. Zij worden democratisch gekozen en vertegenwoordigen hun groep. Zo leren de kinderen op democratische

wijze hun aandeel in de school, de sfeer of de afspraken te realiseren. Jaarlijks bezoeken we de Beursvloer in Woerden, waar bedrijven en maatschappelijke organisaties iets voor elkaar kunnen betekenen. De kinderen helpen mee met het uitvoeren van de deal die gesloten is, of maken zelf gebruik van de deal. Voorbeelden hiervan: een groep leert kaasmaken en in ruil gaan ze een uur helpen het kaaspakhuis schoonmaken. Een ander voorbeeld; de wethouder komt iets vertellen over het gemeentebestuur en geeft een workshop debatteren, de kinderen gaan op bezoek naar de Raadszaal en voeren daar een debat met de burgemeester & wethouder.

Sociale competenties:

De focus is op een positief pedagogisch schoolklimaat; ik ben oké, jij bent oké!

We gebruiken de Kwinklessen om kinderen vaardig te maken om op een goede wijze met zichzelf en de ander om te gaan. Wij zijn een christelijke school. Vanuit deze bron zoeken we uit liefde verbinding met elkaar. Op school hebben we afspraken gemaakt over wat we doen bij ongewenst of ongepast gedrag. Dit staat verwoord in het beleid grensoverschrijdend gedrag en het anti pestprotocol. We zorgen ervoor dat dit beleid geen papieren beleid is, maar levend wordt gehouden.

Vanuit het samenwerkingsverband " Passenderwijs" is er een aanbod voor SOVA trainingen. Een leerkracht op school is gecertificeerd SOVA-trainer en tevens KIES coach (Kind In Echtscheidings Situaties).

Activiteiten

In elke groep organiseren we jaarlijks burgerschapsactiviteiten. Deze activiteiten verbinden we met ons onderwijs. Doordat de inhoud van de activiteiten is vastgelegd, is er een leerlijn waarbij we borgen dat alle kinderen burgerschap oefenen. Voorbeelden hiervan zijn het uitvoeren van een project rond een goed doel, zingen in het verzorgingstehuis, Amnesty International, sponsorloop voor een goed doel, jaarlijks in groep 7 het project " Anne Frank" , enzovoort.

Participatie democratische rechtsstaat

We doen dit door in ons onderwijs de basiswaarden vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip voor anderen, verdraagzaamheid, autonomie, afwijzen van onverdraagzaamheid en afwijzen van discriminatie centraal te stellen. Uitingen van leerlingen die in strijd zijn met deze basiswaarden worden door ons gecorrigeerd. We streven ernaar dat kinderen deze basiswaarden toepassen.

We doen dit door kinderen in de bovenbouw te leren wat de democratische rechtsstaat inhoudt. Hiervoor gebruiken we het pakket De Derde Kamer. De kinderen leren de hoofdzaken van de Nederlandse staatsinrichting. Rond de 3e dinsdag in september is er aandacht voor de Troonrede. We besteden aandacht aan de verkiezingen en waarderen het als het stemlokaal in onze school wordt ingericht.

Verder leren we de kinderen aan welke bedreigingen de rechtsstaat blootstaat en wat de gevolgen voor de mensenrechten zijn als een staat niet volgens democratische principes wordt geleid.

7. Rol van de leerkracht

Op De Fontein leven en handelen de personeelsleden conform de basiswaarden en geven ze een goed voorbeeld met betrekking tot burgerschap en sociale integratie.

De leerkracht is op de hoogte van de doelen en verweeft deze in het onderwijsaanbod.

De leerkracht onderhoudt de contacten met de ouders en eventueel instanties in de schoolomgeving.

De leerkracht komt met initiatieven op dit gebied.

8. Verantwoording

Onze school legt verantwoording af door dit beleid te bespreken binnen de MR en de SR en door het beleid tweejaarlijks te agenderen en verbeterpunten op te nemen in de jaarplanning.

9. Aanbod en activiteiten gekoppeld aan de Kerndoelen (KD) Primair Onderwijs

De kerndoelen zijn gekoppeld aan de activiteiten en methodelessen die gedurende de gehele schoolloopbaan worden aangeboden en voldoen in meer en mindere mate aan de, door de Onderwijsraad, geformuleerde kerndoelen.

Kerndoelen Primair Onderwijs:

- de leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen (KD34)
- de leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht (KD35)

- de leerlingen leren de hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger (KD36)
- de leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen (KD37)
- de leerlingen leren de hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en leren om respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen (KD38)
- de leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu (KD39)

Leerlijn burgerschap en sociale integratie:

DEMOCRATIE

A. Laten zien hoe democratie in Nederland werkt	1/2	3/4	5	6	7	8
1. Oplossen van conflicten:						
a. Problemen benoemen en bespreekbaar maken, oplossingen aandragen.	x	x	x	x	x	x
b. Waarderen en respecteren van tegengestelde opvattingen en belangen.	x	x	x	x	x	x
c. Bijdragen aan een goed gespreksklimaat.	x	x	x	x	x	x
2. (Spel)regels en afspraken:						
a. In de klas, op school, thuis.	x	x	x	x	x	x
3. Macht:						
a. Meerderheid/minderheid, machtsmisbruik.					x	x
b. Rol van gezagsdragers (politie, justitie, leraren).					x	x
4. Kritische meningsvorming:						
a. Informatie verzamelen uit verschillende bronnen.		x	x	x	x	x
b. Volgen van actualiteit en media.	x	x	x	x	x	x
c. Eigen mening vormen.	x	x	x	x	x	x
5. Discussiëren en debatteren:						
a. Eigen mening verwoorden en onderbouwen met argumenten.	x	x	x	x	x	x
b. Luisteren naar andere opvattingen.	x	x	x	x	x	x
c. Reflecteren op eigen standpunt.	x	x	x	x	x	x

B. Democratische rechtstaat	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>1. Leren over rechten en plichten van burgers in een democratie:</u>						
a. Grondwet: grondwettelijke vrijheden.					x	x
b. Kinderrechten.					x	x
c. Mensenrechten.					x	x
d. Rechten en plichten: in de klas, op school, thuis, in de samenleving.	x	x	x	x	x	x
e. Open samenleving, persvrijheid.					x	x
<u>2. Leren over politieke besluitvorming:</u>						
a. Verkiezingen, politieke partijen.				x	x	x
b. Regering, Eerste en Tweede Kamer, Prinsjesdag.				x	x	x
c. Gemeentelijk bestuur: gemeenteraad, wethouders. d. Europese Unie: Europese Commissie, Europees parlement.					x	x

C. Democratische basiswaarden	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>1. Vrijheid van meningsuiting.</u>	x	x	x	x	x	x
<u>2. Gelijkwaardigheid.</u>	x	x	x	x	x	x
<u>3. Verdraagzaamheid.</u>	x	x	x	x	x	x

PARTICIPATIE

A. Inspraak en samenwerken	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>1. Leren over vormen van inspraak:</u>						
a. In de buurt (wijkvereniging).						x
b. In het dorp: gemeenteraad.					x	x
c. In de klas en op school; stem van de leerling	x	x	x	x	x	x
<u>2. Samenwerken en afspraken maken:</u>						
a. Groepswerk: taken verdelen, toebedeelde taken uitvoeren.	x	x	x	x	x	x
b. Met elkaar afspraken maken: in de klas, bij een activiteit.	x	x	x	x	x	x

c. Ruimte bieden voor de inbreng van anderen.	x	x	x	x	x	x
d. Samen besluiten nemen.	x	x	x	x	x	x
e. Vergaderen: vergadertechnieken, rollen in vergadering.				x	x	x
3. <u>Inspraak uitoefenen:</u>						
a. In de klas: kiezen van taakjes, opstellen van routines	x	x	x	x	x	x
b. Op school: stem van de leerling	x	x	x	x	x	x

B. <u>Verantwoordelijkheid</u>	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>1. Meehelpen in klas en op school:</u>						
a. Klasgenoten helpen.	x	x	x	x	x	x
b. Zorg dragen voor een nette omgeving: klas opruimen, schoolplein opruimen.	x	x	x	x	x	x
<u>2. Solidariteit tonen:</u>						
a. Zieke leerlingen	x	x	x	x	x	x
b. Opkomen voor de veiligheid van anderen	x	x	x	x	x	x
c. Leren over goede doelen (bijv. Schoenmaatjes; Voedselbank; Kika; waterputten in Oeganda)	x	x	x	x	x	x
	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>3. Meehelpen, organiseren of initiëren van een activiteit:</u>						
a. Klas: organiseren van feest of uitje						x
b. Goede doelen (actie), sponsorloop, meedoen aan acties. Spontane actie door kinderen	x	x	x	x	x	x
c. Zingen in Verzorgingshuis " De Vijverhof"					x	x
d. Boomplantdag		x				
e. (Kleuter)plein netjes houden Afval rondom de school opruimen (actie m.b.v . wethouder)	x	x	x	x	x	x
f. Jeugdjournaal, debatteren over de stelling			x	x	x	x
g. Deelname kranslegging 4-5 mei Derde kamer-project Maatje/tutor van jonger kind					x	x

h. Lessen Bureau Halt Gastles veteraan Derde kamer-project Amnesty International Schaatsen voor water					x	x
---	--	--	--	--	---	---

IDENTITEIT

A. Wie ben ik?	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>1. Ontwikkelen van zelfbeeld:</u>						
a. Karaktereigenschappen, uiterlijk, hobby's etc.	x	x	x	x	x	x
b. Talenten, capaciteiten.	x	x	x	x	x	x
c. Eigen gedachten, gevoelens en verwachtingen kunnen uiten.	x	x	x	x	x	x
<u>2. Reflectie op eigen achtergrond:</u>						
a. Familie, stamboom, nationaliteit.	x	x	x	x	x	x
b. Culturele en religieuze achtergrond.			x	x	x	x

B. Religie/levensbeschouwing	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>1. Geloof:</u>						
a. Bijbelverhalen	x	x	x	x	x	x
b. Vieringen	x	x	x	x	x	x
<u>2. Geestelijke stromingen:</u>						
a. Christendom	x	x	x	x	x	x
b. Islam, Jodendom, Boeddhisme, Hindoeïsme, Humanisme.					x	x
<u>3. Godsdienstvrijheid.</u>				x	x	x

C. Multiculturele samenleving	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>1. Etnische groepen in de samenleving.</u>						
a. Culturele gewoonten en feesten.			x	x	x	x
b. Vieren van culturele feesten.					x	x

<u>2. De multiculturele samenleving.</u>						
a. Ruimte voor culturele diversiteit.		x	x	x	x	x
b. Integratie, allochtonen, autochtonen, vluchtelingen				x	x	x
<u>3. Identiteit</u>						
a. Eigen identiteit: wat leerlingen bindt thuis, op school, in Nederland.	x	x	x	x	x	x
b. Nationale identiteit (nationale feestdagen en symbolen).	x	x	x	x	x	x

D. Respect voor diversiteit	1/2	3/4	5	6	7	8
<u>1. Waarden en normen</u>						
a. Hoe gaan we respectvol met elkaar om?	x	x	x	x	x	x
b. Rekening houden met een ander.	x	x	x	x	x	x
c. Verschillen en overeenkomsten tussen gedrag thuis, op straat en op school.	x	x	x	x	x	x
<u>2. Ik en de ander</u>						
a. Cultuurgebonden verschillen en overeenkomsten herkennen en begrijpen.	x	x	x	x	x	x
b. Kunnen inleven in (uitingen van) de ander.	x	x	x	x	x	X
c. Een ander ruimte geven voor eigen opvattingen en gedrag.						
d. Reflecteren op eigen opvattingen en gedrag.	x	x	x	x	x	X
e. Een ander aanspreken op ongewenst gedrag.	x	x	x	x	x	X
<u>3. Tolerantie</u>						
a. Respect, vooroordeel, stereotypen, uitsluiting, discriminatie.	x	x	x	x	x	X
b. Samenwerken met verschillende klasgenoten.	x	x	x	x	x	X
c. Actief verkennen van grenzen van eigen tolerantie.		x	x	x	x	x